

Positieve Gezondheid

Sport Oldambt

2023-2026

Samenvatting

De huidige landelijk gezondheidsnota 'Gezondheid breed op de agenda' geeft met wettelijke kaders, trends en ontwikkelingen, zoals het Integraal Zorg Akkoord (IZA), richting aan onze 'Nota Positieve Gezondheid & Sport Oldambt 2023-2026'.

In deze gezondheidsnota gaan we uit van het concept Positieve Gezondheid. Dit concept biedt een brede blik op gezondheid waarin fysieke gezondheid, veerkracht en eigen regie van inwoners samengaan. We gunnen alle inwoners een lang leven, maar vooral ook een leven dat zo lang mogelijk in goede gezondheid verloopt. We willen inwoners stimuleren tot een gezonde leefstijl en hen, waar nodig, ondersteunen om veerkrachtig met problemen om te gaan. Daarbij is in beginsel niet elke hulpvraag een probleem, want moeilijkheden horen bij het leven. Het is daarom belangrijk dat inwoners over instrumenten beschikken waarmee zij zelf regie kunnen nemen over hun gezondheid en hun veerkracht.

De landelijke gezondheidsnota vraagt aandacht voor vier gezondheidsvraagstukken:

1. Gezondheid in de sociale en fysieke leefomgeving.
2. Gezondheidsachterstanden verkleinen.
3. Druk op het dagelijks leven bij jongeren en jongvolwassenen.
4. Vitaal ouder worden.

Het Integraal zorgakkoord zet in op toegankelijke, goede en betaalbare zorg. Omdat deze vraagstukken in Oldambt ook relevant zijn, willen we deze aanpakken met de volgende speerpunten:

1. Integrale preventieve aanpak.
2. Sport als middel om aanpalend beleid te realiseren.
3. Voorliggend waar mogelijk:
Voor veelvoorkomende problemen hebben we goed beschikbare (voorliggende) voorzieningen.
We verkennen de samenhang tussen positieve gezondheid, het regenboogmodel en de zelfredzaamheidsmatrix om zo beleid en uitvoering dichterbij elkaar te brengen.
4. Samenwerken met interne en externe partners.

Vanuit het Rijk wordt actief gestuurd op preventief beleid om deze vier vraagstukken aan te pakken. Vanaf 2023 is sprake van een brede SPUK-regeling (specifieke uitkering) die alle preventieve inzet bundelt. De gemeente moet daarvoor een integraal preventieplan opstellen dat mede het uitvoeringsplan vormt van dit gezondheid- en sportbeleid. Daarbij verbinden we bestaande landelijke en lokale programma's, zoals het Preventieakkoord, Sportakkoord, OKO (opgroeien in kansrijke omgeving), Kansrijke Start, Omgevingsvisie en GIDS.

Deze nota combineert gezondheidsbeleid en sport. Dit zijn twee samenhangende beleidsterreinen. Immers de invloed van bewegen en sport op gezondheid en de verbinding tussen sport en gezondheid is onmiskenbaar groot. Bewegen en sport zijn instrumenten om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren; niet alleen op het gebied van leefstijl, maar ook vanwege sociale ontmoeting en mentaal welbevinden.

We willen bewegen en sport in de komende jaren gericht inzetten op het snijvlak van gezondheid, leefbaarheid en de andere grote wetten in het sociaal domein. We zetten in op een sterke en vitale sportinfrastructuur zodat inwoners van de gemeente Oldambt worden voorzien in hun sport-, beweeg- en ontmoetbehoefte. Met de term sportinfrastructuur bedoelen we het netwerk van beweeg- en sportaanbieders dat in deze behoeften voorziet.

Door de beweeg- en sportsector in te zetten als voorliggende voorziening dragen we bij aan het betaalbaar houden van de zorg en bieden we onze inwoners in alle leeftijden een integraal programma gezondheidsbevordering en gezondheidsondersteuning.

Dit kunnen we niet alleen; hiervoor is integraal, intern en extern, samenwerken nodig.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
1. Inleiding	5
1.1 Wettelijk kader	5
1.2 Landelijk kader	6
1.3 Lokaal kader	7
2. Situatie Oldambt en vooruitblik	9
2.1 Huidige gezondheidssituatie inwoners	9
2.2 Preventie en Brede-SPUK	10
3. Integraal gezondheidsbeleid	11
3.1 Wat willen we bereiken?	11
3.2 Speerpunten en uitvoering	10
3.2.1 Integrale preventieve aanpak: de brede-SPUK	10
3.2.2 De visie op sport	12
3.2.3 Voorliggend als het kan.....	14
3.2.3 Samenwerken met interne en externe partners.....	15
Bijlage 1	19
Terugblik	
beleidsperiode 2017-2020	
Corona	
Bijlage 2	21
Wettelijke taken gemeente vanuit Wet Publieke Gezondheid	

1. Inleiding

De nota Positieve Gezondheid 2023-2026 is opgesteld binnen de kaders die wet- en regelgeving, landelijke én lokale overheid stellen aan het gezondheidsbeleid van de gemeente. Dit hoofdstuk beschrijft deze kaders en de samenhang met het Integraal Zorgakkoord worden in dit hoofdstuk omschreven. In hoofdstuk twee kijken we naar de Oldambtster situatie en leggen we deze naast de Brede-SPUK voor preventie. In hoofdstuk drie brengen we alles bij elkaar en schetsen we het lokale gezondheidsbeleid voor de komende jaren.

1.1 Wettelijk kader

Gemeenten hebben wettelijke taken op het gebied van gezondheid en preventie. Deze taken staan in verschillende wetten: Wet publieke gezondheid (Wpg), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet (JW), Wet langdurige zorg (Wlz) en per 1 juli 2023 de omgevingswet.

- De Wpg regelt het lokale gezondheidsbeleid, de jeugdgezondheidszorg, ouderengezondheidszorg, infectieziektenbestrijding en gezondheidsbevordering. Het college heeft hierin als taak om de samenhang binnen de publieke gezondheidszorg te bevorderen en af te stemmen met de curatieve gezondheidszorg en de geneeskundige hulpverlening bij ongelukken en rampen. Ook heeft het college de taak om gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen te bewaken en bij te dragen aan de opzet, uitvoering en afstemming van preventieprogramma's. Een aantal taken is bij wet verplicht ondergebracht bij de GGD.
- De Wmo heeft als doel om het mogelijk te maken dat mensen kunnen meedoen en zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Gemeenten ondersteunen hier op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang.
- De Jeugdwet beschrijft de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.
- De Wlz regelt zware, intensieve zorg voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening.
- Op 1 juli 2023 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. Gemeenten zijn met de Omgevingswet verplicht om een integrale visie op de leefomgeving vast te stellen. Dat moet leiden tot een verbeterde verbinding tussen het ruimtelijke en het sociale domein. Positieve Gezondheid gaat dus deel uitmaken van die visie.

Bovenstaande wetten maken samen een sluitende keten mogelijk van zorg, hulp en preventie voor diverse doelgroepen.

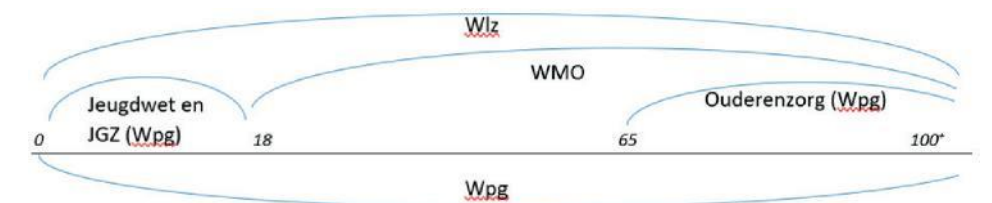

Fig. 2. Tijdlijn leeftijd gekoppeld aan wetten

1.2 Landelijk kader

Iedere vier jaar verschijnt de landelijke 'Nota Gezondheidsbeleid'. In de meest recente nota met als titel 'Gezondheid breed op de agenda'¹ staan vier gezondheidsvraagstukken beschreven die ook gelden voor het lokale gezondheidsbeleid.

De vier gezondheidsvraagstukken:

1. Gezondheid in de sociale en fysieke leefomgeving.
2. Gezondheidsachterstanden verkleinen.
3. Druk op het dagelijks leven bij jongeren en jongvolwassenen.
4. Vitaal ouder worden.

Deze gezondheidsvraagstukken komen uit de Volksgezondheid Toekomst Verkenning-2018 (VTV-2018) en zijn geprioriteerd omdat (naar verwachting) op deze vraagstukken de grootste gezondheidswinst kan worden bereikt. Een goede aanpak van deze vier gezondheidsvraagstukken leidt vermoedelijk tot kostenbeheersing in de zorguitgaven en het sociaal domein. Daarom vormen deze vier vraagstukken ook de basis voor het in september gesloten Integraal Zorgakkoord. Dit akkoord zet in op toegankelijke, goede en betaalbare zorg. De afspraken zijn gemaakt tussen het ministerie van VWS en een groot aantal partijen in de zorg. Vanuit dit Integraal Zorgakkoord ontstaat voor gemeenten een nadrukkelijker taak op preventie. Gemeenten worden hierin financieel gesteund door de brede SPUK Preventie en Bewegen.

Uitgangspunten landelijke nota

1. Positieve Gezondheid

Het accent ligt niet op ziekte, maar op de inwoners zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt. Positieve Gezondheid biedt kansen om vraagstukken in de samenleving op te lossen door beleid te maken op de problemen achter de verminderde gezondheid. In de nota neemt Positieve Gezondheid daarom een prominente plaats in als paraplu voor het gezondheidsbeleid. Het brede perspectief op

gezondheid wordt gezien als belangrijk speerpunt om gezondheid ook via andere beleidsdomeinen te bevorderen.

De problemen die achter een verminderde gezondheid schuilgaan, gaan verder dan het gezondheidsdomein. Armoede, schulden, problemen rondom huisvesting, eenzaamheid, werkloosheid, een beperking, een lage opleiding of de kwaliteit en de inrichting van de leefomgeving hebben allemaal invloed op hoe gezond je je voelt.

2. Integraal gezondheidsbeleid

Onze gezondheid wordt niet alleen bepaald door onze leefstijl en genetische factoren of toegang tot zorg. Ook onze omgeving speelt een belangrijke rol. In het verbeteren van de gezondheid is betrokkenheid en inzet van meerdere disciplines, sectoren en niveaus daarom hard nodig. Deze aanpak met gedeelde verantwoordelijkheid wordt internationaal ook wel 'Health in All Policies' (HIAP) genoemd³.

¹ <https://vng.nl/sites/default/files/2020-05/landelijke-nota-volksgezondheid.pdf>

² Volksgezondheid Toekomst Verkenning-2018 'Een gezond vooruitzicht', Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu 2018

³ [https://vng.nl/artikelen/opdracht-en-opgaven#:~:text=Uitgangspunt%20van%20de%20opgave%3A%20integraal%20gezondheidsbeleid&text=In%20het%20verbeteren%20van%20de,All%20Policies%20\(HIAP\)%20genoemd.](https://vng.nl/artikelen/opdracht-en-opgaven#:~:text=Uitgangspunt%20van%20de%20opgave%3A%20integraal%20gezondheidsbeleid&text=In%20het%20verbeteren%20van%20de,All%20Policies%20(HIAP)%20genoemd.)

1.3 Lokaal kader

In het coalitieakkoord 'Zaaien en oogsten' staan meerdere ambities die nauw aansluiten bij de landelijke opgaven en uitgangspunten:

- "We willen investeren in maatregelen die de oorzaken van problemen te lijf gaan en in preventie. En daarnaast willen we normaliseren. Sommige dingen horen bij het leven en dan is het belangrijk om daarmee om te kunnen gaan."
- "We gaan de sociale vraagstukken integraal aanpakken. We gaan op verschillende niveaus schotten tussen voorzieningen doorbreken."
- "Preventie is belangrijk. Niet alleen om problemen bij onze inwoners zoveel mogelijk te voorkomen, maar ook om later duurdere zorg zoveel mogelijk te beperken dan wel voorkomen."
- "We willen de sociale voorzieningen betaalbaar houden en met name beschikbaar stellen aan mensen die het nodig hebben. Dit doen we door meer gebruik te maken van algemene voorzieningen en het voorliggend veld in plaats van verwijzen naar duurdere specialistische hulp."⁴

⁴ Coalitieakkoord Oldambt 2023-2026 'Zaaien en Oogsten'

2. Situatie Oldambt en vooruitblik

In dit hoofdstuk bekijken we de gezondheidssituatie van inwoners in Oldambt in relatie tot de vier gezondheidsvraagstukken uit de landelijke nota. Daarbij gebruiken we cijfers uit de GGD Gezondheidsmonitor. Verder kijken we vooruit op de brede SPUK-regeling, welke tot 2026 het middel is om preventie integraal aan te pakken.

2.1 Huidige gezondheidssituatie inwoners

Gezondheidsachterstanden verkleinen

In de gemeente Oldambt wonen veel mensen met een laag inkomen en een lage opleiding (lage sociaaleconomische status, SES). Het is bekend dat mensen met een lage SES gemiddeld 7 jaar korter leven waarvan 19 jaar in minder goede gezondheid dan hoger opgeleiden. De gemiddelde leeftijd waarop mensen overlijden is 80 jaar (mannen 79 jaar, vrouwen 82,5 jaar). Als we daar 'die' 19 jaar aftrekken betekent dit, dat inwoners met een lage SES gemiddeld vanaf hun zestigste een minder goede gezondheid ervaren. Voor hen betekent dit een verlies van kwaliteit van leven. Voor de gemeente Oldambt betekent dit meer mensen een beroep doen op de gezondheidszorg en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). In ons beleid is inzet op gezondheidsbevordering voor deze groep inwoners van belang.

Gezondheid inwoners Oldambt

Algemeen geldt dat 56 procent van de volwassen inwoners in Oldambt 1 of meer chronische aandoeningen hebben. Hiermee staan we landelijk gezien helaas in de top van Nederland. Tevens geeft 31 procent onze inwoners aan geen goede ervaren gezondheid en/of gezondheidsbeleving te hebben. Dit percentage is sinds 2012 stijgende. Steeds meer van onze inwoners ervaren hun gezondheid als 'niet goed'. Diezelfde trend zien we bij onze jongeren, al ligt het percentage daar (nog) wel iets lager. Het is dus zaak om in de periode van deze gezondheidsnota (2023-2026) te werken aan het verminderen van de gezondheidsachterstanden bij onze inwoners.

Druk op het dagelijks leven bij jongeren en jongvolwassenen

Voor jongeren geldt dat de druk op het dagelijks leven bij hen en jongvolwassenen is toegenomen. 40 Procent van de jongeren in Oldambt voelt zich (zeer) vaak gestrest, en ook 42 procent van de volwassenen heeft een verhoogd risico op angst- of depressiestoornissen. Corona en de ontwikkelingen op het gebied van prijsstijgingen brengen voor een hele grote groep inwoners spanningen mee. Het is nodig om samen te werken met andere beleidsterreinen om oorzaken aan te pakken en hier preventief beleid te voeren. Zo is in het actieplan voorliggend veld en de uitvoeringsagenda jeugd veel aandacht voor mentale druk en voor de volwassenen is de samenwerking met SWO (Sociaal Werk Oldambt) in het programma 'Sowieso' en de taskforce voorliggend veld.

Vitaal ouder worden

De gemeente Oldambt is een van de meest vergrijsde gemeenten in Nederland. Cijfers laten zien dat dit de komende jaren verder toeneemt. Het aantal 65-plussers in de gemeente groeit richting 2026 met 8 procent en volgens de bevolkingsprognose zet deze groei tot ongeveer 2040. De verwachting is dat meer dan 30 procent van de bevolking van gemeente Oldambt in 2040 ouder is dan 65 jaar. De totale groei

ten opzichte van 2022 is dan bijna 20 procent. Deze 'grijze druk' zorgt ervoor dat dat de (financiële) druk op de beroepsbevolking groter wordt. Voor gemeente Oldambt betekent dit dat de verwachte uitgaven voor de Wmo fors toenemen. Daarom is het vitaliseren van (aanstaande) ouderen een opgave die binnen Oldambt veel aandacht nodig heeft. Hiervoor zien we een grote rol voor bewegen en sport als middel op het snijvlak van Wmo en gezondheidsbeleid.

Gezondheid in de sociale en fysieke leefomgeving

Als we kijken naar de sociale en fysieke leefomgeving van onze inwoners geeft 20 procent van de volwassenen aan dat de eigen woonomgeving de afgelopen jaren achteruit is gegaan. Tevens geeft 51 procent van de inwoners aan zich matig tot (zeer) ernstig eenzaam te voelen. Deze cijfers laten zien dat ook in Oldambt gezondheid in de sociale en fysieke leefomgeving een plaats van aandacht verdient in de omgevingsvisie.

Conclusies lokale situatie

Bovengenoemde cijfers, trends en ontwikkelingen tonen een beeld van kwetsbaarheid. Dit is precies de samenhang die het model positieve gezondheid laat zien. Wie laag scoort op één van de pijlers, loopt groot risico om ook op andere pijlers laag te scoren. Om gezondheid van inwoners te verbeteren moeten we kijken met en brede blik. Health In All Policies of wel integraal beleid!

2.2 Preventie en brede-SPUK

De roep om preventie klinkt al meerdere jaren vanuit de gezondheidszorg. Hieraan wordt nu gevolg gegeven met het Integraal Zorgakkoord (IZA) én het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het IZA focust op de zorg. In het GALA maken het rijk, gemeenten en verzekeraars afspraken over preventie, versterking van de sociale basis, en sport & bewegen. Dit akkoord richt zich op preventie. Beide akkoorden leiden tot bindende afspraken tussen zorg en overheid. Gemeenten krijgen daarmee expliciet taken op het verkleinen van gezondheidsachterstanden, leefstijlbevordering en het versterken van de sociale basis van alle inwoners. Deze akkoorden zijn basis voor een veranderende financieringsstroom. Deze worden gebundeld in de Brede SPUK-regeling 'bewegen en preventie'. Voor gemeente Oldambt betekent dit dat we lokaal onze activiteiten op het gebied van preventie in een overkoepelend en integraal plan van aanpak samenbrengen en regionaal hierover afstemmen en samenwerken. Mede op basis van dit preventieplan geven we vervolgens uitvoering aan de uitgangspunten van deze gezondheidsnota.

Samenwerking

In Oldambt is in de afgelopen periode met lokale organisaties uit de sport, onderwijs, zorg en welzijn zowel een Oldambtster Preventieakkoord, als Sportakkoord opgezet. In deze akkoorden slaan we de handen ineen om meer te bewegen en het roken, alcohol- en middelengebruik en overgewicht onder jongeren tegen te gaan. Regionaal is de samenwerking met andere gemeenten en zorgpartijen vormgegeven in overlegstructuren zoals het Preventie Overleg Groningen (POG) en de Menzis Regiotafel. Binnen deze structuren is op 8 december 2022 de regiovisie 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' vastgesteld. Deze visie is de eerste stap naar de regionale aanpak op preventie. Lokaal & regionaal weten we elkaars belangen en verwachtingen. Samen staan we voor de uitdaging om plannen en intenties naar acties te vertalen.

3. Integraal gezondheidsbeleid

De kaders van wet- en regelgeving, landelijke gezondheidsnota, het coalitieakkoord van de gemeente Oldambt én de huidige lokale situatie op het gebied van gezondheid onderstrepen het belang van integraal gezondheidsbeleid. In dit hoofdstuk leggen we uit wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen.

3.1 Wat willen we bereiken?

Wie een goede gezondheid heeft, heeft meer kansen in het leven. Kans op een goede toekomst, kans om oud te worden en ook kans op een lang leven in goede gezondheid. Dit gunnen wij onze inwoners. Een gezond leven is een gelukkig(er) leven.

Met de nota positieve gezondheid Oldambt 2023-2026 willen we bereiken dat inwoners mentaal en fysiek gezonder worden. Concreet willen we dat meer inwoners voldoen aan de beweegnorm, dat overgewicht in Oldambt afneemt en dat minder jongeren stress ervaren.

En we zetten daarbij in op de volgende speerpunten:

1. Integrale preventieve aanpak.
2. Sport als middel om aanpalend beleid te realiseren.
3. Voorliggend als het kan, specialistisch als het moet:
 - a. Voor veelvoorkomende problemen hebben we goed beschikbare (voorliggende) voorzieningen
 - b. We verkennen de samenhang tussen positieve gezondheid, het regenboogmodel en de zelfredzaamheidsmatrix om zo beleid en uitvoering dichter bij elkaar te brengen.
4. Samenwerken met interne en externe partners.

3.2 Speerpunten en uitvoering

3.2.1 Integrale preventieve aanpak: de Brede-SPUK

In 2023 worden verschillende regelingen ten behoeve gezondheidsbevordering, sport- en beweegstimulering, het verkleinen van gezondheidsachterstanden, bevordering van cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis gebundeld in een brede specifieke uitkering (SPUK). Hierdoor worden we als gemeente gedwongen om meer samenhang tussen de verschillende onderdelen aan te brengen en na te denken over een integrale en preventieve aanpak op gezondheid.

Passend bij de ambitie van dit beleid zien we deze SPUK als kans om een doorlopende levenslijn op leefstijl te ontwikkelen. De focus die in de lokale akkoorden op jeugd ligt, verbreden we nu naar alle leeftijden en alle BRAVO-factoren (bewegen, roken, alcohol, voeding en ontspanning). We bundelen onze inzet op preventie; van het organiseren van een kansrijke start voor kinderen of mensen die gebruik maken van een gemeentelijke uitkering actief laten zijn bij onze sportverenigingen tot het vitaliseren van ouderen. Het integraal preventieplan richt op het verbeteren van de positieve gezondheid en actieve sport- en beweegdeelname van de Oldambtster inwoners.

Uitvoering

Preventieplan

De Brede SPUK-regeling 'Bewegen en preventie' wordt begin 2023 bekend gemaakt en kan vanaf januari 2023 worden aangevraagd. In september 2023 dient het uitvoeringsplan gezondheid en preventie gereed te zijn. In dit preventieplan schetsen we een doorlopende preventieve levenslijn. Daarbij zetten we in op de meest voorkomende problemen of risico's én gedraggerelateerde leefstijlfactoren. (BRAVO, bewegen, roken, alcohol, **voeding en ontspanning**). Dit doen we samen met collega's op andere beleidsterreinen en maatschappelijke partners en benutten we stukken die er al zijn.

Zo bieden bijvoorbeeld het actieplan 'Voorliggend veld jeugd' en het preventieakkoord al een heleboel handvaten. Deze zijn beide gericht op jeugd, maar deze lijn trekken we door naar alle leeftijdsgroepen.

Gezondheid in de omgevingsvisie

Een van de belangrijkste doelen die de Omgevingswet stelt is het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving. Dit sluit aan op de taak van het college om gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen te bewaken. We maken expliciet de koppeling tussen gezondheid en ruimtelijke ontwikkeling. Denk hierbij aan het begrenzen van fastfoodaanbod in Oldambt. Via de 'werkgroep omgevingsvisie' positioneren we maatschappelijke aspecten als leefstijl en gezondheidsbevordering in de omgevingsvisie.

3.2.2 De visie op bewegen en sport

Met de inzet op preventie willen we een transitie van zorg naar gezondheid bewerkstelligen. In de Oldambtster visie op bewegen en sport zien we deze als instrumenten om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren, maar ook als middel om op allerlei andere beleidsterreinen winst te boeken. Denk daarbij aan het bijdragen aan leefbaarheid in de wijken en dorpen, terugdringen van kansengelijkheid of het inzetten van sport- en beweegaanbieders als voorliggende voorziening in Wmo- of Jeugdbeleid.

Bewegen en sport kan op alle zes dimensies van Positieve Gezondheid een grote verbeterende impact hebben. Het sociale aspect van bewegen en sporten in groepsverband, zoals bij een vereniging, versterkt deze impact. Dit maakt dat bewegen en sporten in groepsverband een voorliggende voorziening is die benut kan worden. In dat voorliggend veld is de beweeg- en sportsector een krachtig en betaalbaar instrument in het Regenboogmodel.

De sportinfrastructuur in Nederland en ook in Oldambt kenmerkt zich door een unieke verenigingsstructuur. Om voor alle inwoners passend voorliggend beweeg- en sportaanbod te organiseren, ondersteunend aan de drie grote wetten, is een sterke en vitale sportinfrastructuur nodig. Door deze te versterken, versterken we ook de leefbaarheid en saamhorigheid. Met de term sportinfrastructuur bedoelen we hier **een netwerk van beweeg en sportaanbieders dat voorziet in de beweeg- en ontmoetbehoefte van inwoners**. Dat vereist niet persé sportaccommodaties; ook de openbare ruimte kan daar een rol in spelen.

Het beleid op bewegen en sport focust op het realiseren van de vitale, sterke sportinfrastructuur. Door verenigingen en andere sport- en beweegaanbieders te versterken, kunnen zij bijdragen in het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken. Op die manier kan de uitvoering van het beleid in de toekomst belegd worden bij de lokale sportinfrastructuur met ondersteuning van professionals. De inzet van buurtsportcoaches, welzijnscoaches en de gezondheidscoach leidt inwoners naar de sportinfrastructuur die passend aanbod heeft. Een belangrijk aspect is dat een inwoner in een sportomgeving zich geen patiënt voelt, maar juist de regie naar zich toe trekt. Los daarvan zorgt een sterke sportinfrastructuur, met gezonde verenigingen die beschikken over goed opgeleid vrijwillig kader ervoor dat inwoners langer blijven bewegen en sporten.

De sportinfrastructuur kenmerkt zich door een hoge dichtheid in Winschoten en een lage dichtheid in de dorpen. De mogelijkheid tot bewegen en sporten is overal gewenst, omdat we weten dat de reisbereidheid beperkt is⁵. Het versterken van de sportinfrastructuur richt zich daarom ook op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van bewegen en sporten. We streven naar beweeg en sportaanbod in alle dorpen en kernen van de gemeente Oldambt.

Bewegen en sporten is hét middel om gezondheid in alle aspecten te verbeteren. Dit vereist een sterke sportinfrastructuur die voorziet in de behoefte van - en uitnodigend is voor - onze inwoners.

Uitvoering

Vitaliseren van de beweeg- en sportinfrastructuur

Om sport als middel in te kunnen zetten, doorlopen we een aantal stappen. Allereerst inventariseren we op welke vlakken de Oldambtster sportsector moeilijkheden ervaart. Zo ontstaat een duidelijk beeld van sport- en beweegaanbieders die direct ingezet kunnen worden als maatschappelijk partner en aanbieders waarbij nog versterking nodig is om ze daar ook klaar voor te stomen.

Ten tweede ondernemen we actie om de lokale infrastructuur te vitaliseren. Oldambt kent sportaanbieders die het zwaarder hebben, het gevolg daarvan is dat deze partijen erg naar binnen gericht zijn om hun eigen problematiek op te lossen. Voor dit segment van de sportinfrastructuur is meer versterking nodig. Op welke vlakken dat is, zal blijken uit de inventarisatie. Tenslotte stimuleren we verenigingen en andere beweeg- en sportaanbieders die als krachtig beschouwd kunnen worden om hun maatschappelijke rol in te vullen.

Verbinding sport en zorg

De vergrijzing in Oldambt leidt tot de prognose dat 30% van de inwoners in 2040 ouder is dan 65 jaar. We willen voorkomen dat deze groep door een ongezonde leefstijl de uitgaven op WMO onbeheersbaar maakt. Samen met de sportinfrastructuur ontwikkelen we passend beweegaanbod voor deze doelgroep. Gelijkijdig leiden we inwoners daarnaartoe, te beginnen met deelnemers aan de GLI. Dit doen we vanuit het Oldambtster Sportakkoord middels inzet van een Gezondheidscoach. Deze geeft invulling aan de Sportakkoord-ambitie om een betere verbinding tussen de sport- en zorgsector te realiseren.

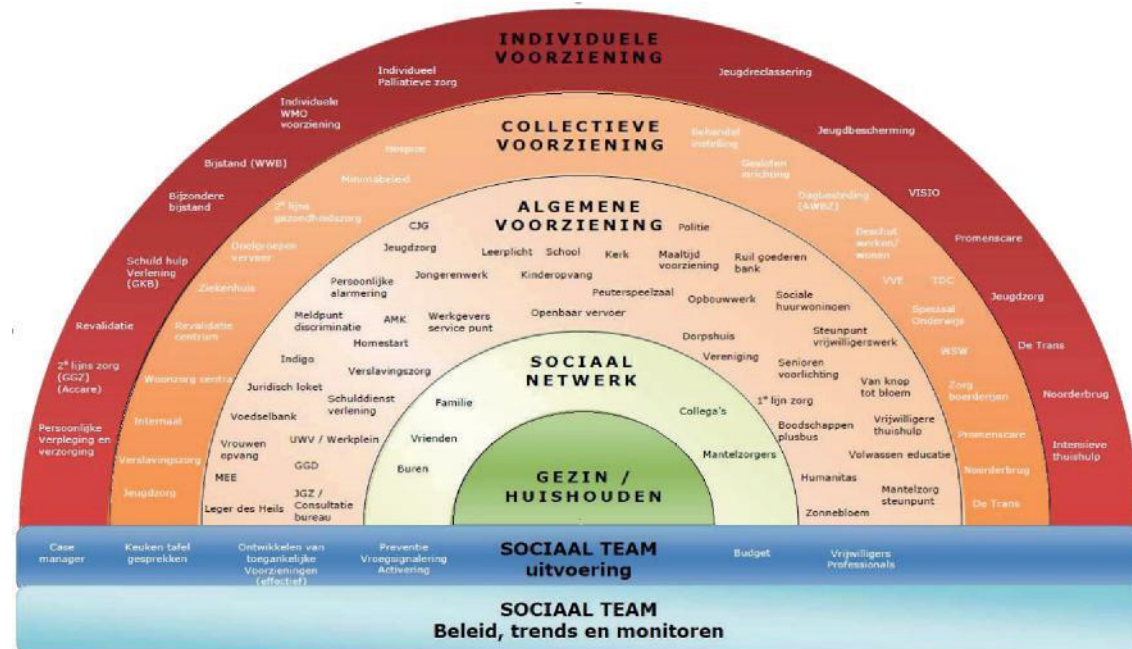
Stimulerende communicatie

In alle communicatie rondom bewegen en sport proberen we inwoners én partners te enthousiasmeren om een actieve rol te pakken. Daarbij wordt uitgegaan van een positieve benadering en veel zichtbaarheid van alle mogelijkheden die er rondom sport en bewegen zijn. Concreet wordt er een aparte website voor de sport gerealiseerd, zorgen we voor een duidelijke doorverwijsstructuur vanuit de zorg en van het zwemdiploma naar de sportvereniging.

3.2.3 Voorliggend als het kan

a. Voor veelvoorkomende problemen hebben we goed beschikbare (voorliggende) voorzieningen

Gemeente Oldambt gebruikt het regenboogmodel. Hierin staat een inwoner of gezin centraal en daaromheen staan in verschillende lagen de instrumenten en vormen van hulp die een inwoner kan inzetten om gezond en gelukkig te leven. Een zelfredzame inwoner vindt daarvoor voldoende mogelijkheden in de eerste lagen: zijn sociale netwerk, de voor iedereen toegankelijke preventieve zorg en de eerstelijnszorg. Zelfredzaamheid is het vermogen van mensen om zichzelf te redden op alle levensterreinen met zo min mogelijk professionele ondersteuning en zorg.⁶

Door inwoners vroegtijdig bij te staan bij hun problemen, kunnen deze in de binnenste cirkels worden geholpen met lagere uitgaven tot gevolg. De gemeente Oldambt gebruikt het regenboogmodel in het Jeugdbeleid om goede, passende en betaalbare alternatieven voor de dure hulp te ontwikkelen of toegankelijk te maken. Deze algemene voorzieningen bevinden zich in de middelste boog. Soms bestaan deze algemene voorzieningen al, maar zijn ze onvoldoende bekend. Soms zijn er ook nog geen voorzieningen in het aanbod en loont het om te kijken of dit ontwikkeld kan worden. Het nog op te stellen preventieplan richt zich op deze laag en ontwikkelt hierin de preventieve levenslijn. In de groene binnenringen waarin het gezin en het sociale netwerk zich bevinden, kan een inwoner dan zelf het verschil maken met een gezonde leefstijl, betekenisvol bijdragen, meedoen en een goede mentale gezondheid.

b. Samenhang tussen Positieve Gezondheid, het regenboogmodel en de Zelfredzaamheidsmatrix

Positieve Gezondheid

Positieve gezondheid is een concept waarbij gezondheid meer is dan niet-ziek zijn. Dit concept heeft oog voor het fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden en de kwaliteit van leven. Gezondheid wordt onderverdeeld in zes pijlers, gevisualiseerd in het spinnenweb.

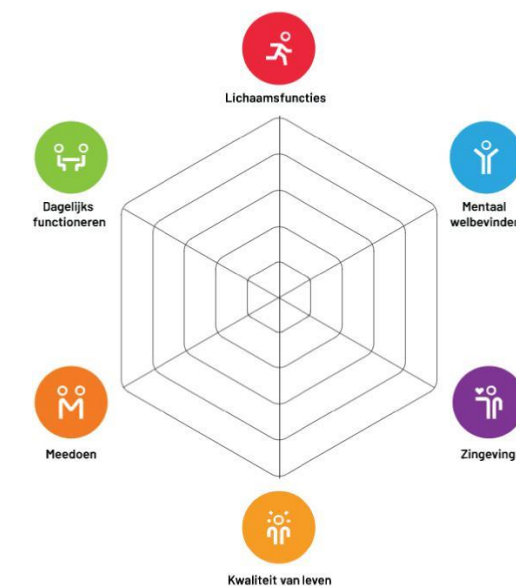

Fig. 1. Model Machteld Huber, Positieve gezondheid

Binnen deze pijlers, die nauw met elkaar in verbinding staan, vinden we veel beleidsterreinen terug uit het sociaal en ruimtelijk domein. Die hebben daardoor allemaal een plek binnen het concept van positieve gezondheid. Daarnaast is opvallend dat positieve gezondheid nauwelijks professionele zorg verwoordt, maar juist veel aspecten die in eigen beïnvloedingssfeer liggen. Daardoor is dit model geschikt om integraal beleid te maken op het vergroten van de veerkracht en gezondheid van onze inwoners.

In de uitvoeringsteams van maatschappelijke zaken gebruikt de gemeente Oldambt de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM). Dit model gaat uit van tien leefgebieden en is gangbaar in de zorg. Hoewel de leefgebieden overeenkomsten hebben met de zes pijlers van positieve gezondheid zijn ze niet inwisselbaar.

Aanvullend op de zelfredzaamheidsmatrix kan Positieve Gezondheid een geschikt instrument zijn

voor gespreksvoering. Het geeft de inwoner namelijk zelfinzicht, motivatie en de mogelijkheid tot eigen regie. Met behulp van een vragenlijst, ziet een inwoner in één oogopslag in het spinnenwebdiagram op welke pijlers van gezondheid hij of zij kwetsbaar of juist heel gezond is. Het leidt tot een gesprek met de professional over de oorzaak van problemen, over oplossingen die in eigen bereik liggen en oplossingen waar mogelijk hulp voor nodig is. Hierdoor wordt vaker de juiste ondersteuning ingezet. Een inwoner kan aangeven wat voor hem echt belangrijk is. Hierdoor is de motivatie groter om hier zelf aan bij te dragen. Het is een manier om in een ondersteuningstraject eigen participatie van de inwoner mogelijk te maken.

De oplossingen die in eigen bereik liggen, bevinden zich in de binnenringen van het regenboogmodel; de ringen waarin zelfzorg- en leefstijlvoorzieningen zitten. Een inwoner kan zo meehelpen in het zo voorliggend mogelijk aanpakken van de hulpvraag. Het model kan naast de Zelfredzaamheidsmatrix gebruikt worden ter bevordering van het nemen van eigen regie op een gezonde leefstijl.

Uitvoering

De komende jaren willen samen met uitvoeringsteams en samenwerkingspartners verkennen wat de meerwaarde is van positieve gezondheid als gesprekstoel worden gebruikt.

Door ook het regenboogmodel erin te betrekken, kan dan de uitkomst van het gesprek leiden tot het betaalbaar aanpakken van oorzaken van problemen.

Dit vergt een intern- en extern traject met verkenning van kansen, draagvlak, werkwijzen en knelpunten.

3.2.4 Samenwerken met interne en externe partners

In de vorige paragraaf werden naast de uitvoeringsteams onze samenwerkingspartners genoemd. Gemeente Oldambt werkt samen met maatschappelijke partners die elk vanuit hun eigen specialisme bijdragen aan de gezondheidsbevordering en -ondersteuning. We hebben hen nodig om samen de vertaalslag te maken van zorg naar preventie en naar voorliggend als het kan.

De ondersteuningsvraag van inwoners dreigt in de komende jaren groter te worden. De beschikbaarheid van werknemers staat in alle sectoren onder druk. We moeten met minder mensen de ondersteuningsvraag beantwoorden. Dit lukt alleen als we het samen een sluitende aanpak kunnen vormgeven.

Uitvoering

We betrekken interne en externe partners bij het opstellen van het preventieplan om samen de levenslijn voorliggend en zo goed mogelijk sluitend te laten zijn. We houden hen aangehaakt bij het door ontwikkelen van de samenhang in de modellen.

Bijlagen

Bijlage 1: Terugblik

Met de eerste Nota Positieve Gezondheid in 2017 heeft gezondheid gaandeweg de afgelopen beleidsperiode een steeds hogere plek op de maatschappelijke agenda gekregen. Tevens hadden we in diezelfde periode te maken met corona en alle gevolgen van dien, onder meer voor de gezondheid van onze inwoners. Middels deze terugblik wordt geschetst waar de afgelopen jaren op is ingezet, wat er daadwerkelijk is gedaan én wat de impact van corona op de samenleving is geweest.

Beleidsperiode 2017-2020

In 2017 is in gemeente Oldambt een eerste nota Positieve Gezondheid vastgesteld. Dit toen nog nieuwe gedachtegoed is anno 2023 goed ingebed in de landelijke gezondheidsbenadering en vormt de basis voor het landelijke gezondheidsbeleid. Ook lokaal sluit de brede benadering van gezondheid aan bij de vraagstukken die in Oldambt leven en die daarmee integraal benaderd kunnen worden vanuit één verbindend beleid. Niet voor niets is Positieve Gezondheid in het coalitieakkoord 'Zaaien en Oogsten' genoemd als verbindend beleidsinstrument. Met het Gezondheidsbeleid 2017-2020 zette de gemeente in op vijf thema's: Oldambt in beweging, gezonde voeding, sociale cohesie in dorpen en wijken, ouderen langer thuis en een gezonde fysieke leefomgeving.

1. **Oldambt in beweging.** In onze gemeente hebben we ons gezamenlijk ingezet om mensen mogelijkheden tot voldoende bewegen te bieden. Samen met sportverenigingen, Huis voor de Sport Groningen en Sociaal Werk Oldambt (SWO) zijn er activiteiten geweest om inwoners in alle leeftijden te stimuleren om te bewegen. Buurtsportcoaches zijn voornamelijk ingezet in het onderwijs. Zij verzorgden voor de jongste inwoners het Nijntje beweegdiploma. Daarnaast is het naschools sportaanbod georganiseerd in nauwe samenwerking met de verenigingen.
2. **Aanbod gezonde voeding.** Er viel winst te behalen op gezonde voeding voor mensen in de Oldambtster samenleving. In de gemeente streefden we naar een toegankelijkheidsverhoging van het aanbod, zodat dit mensen stimuleerde bewust gezond te eten. Sinds 2019 is de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) opgenomen in de basiszorgverzekering. In dat jaar startte de gemeente Oldambt met een proef om inwoners met een laag inkomen te stimuleren om hieraan deel te nemen. Ondanks dat corona de effecten voor de deelnemers remde, leverde deze proef een positief resultaat op. Er zijn in Oldambt inmiddels verschillende aanbieders die in gezamenlijkheid de GLI kunnen aanbieden. Huisartsen verwijzen vaker door en er is toenemende bekendheid onder inwoners. Tot slot is er in Oldambt een actieve samenwerking ontstaan tussen diëtisten en fysiotherapeuten. Vanuit het sportakkoord wordt hierop ingespeeld door ook de sportaanbieders hieraan te verbinden.
3. **Sociale cohesie in dorpen en wijken.** De verwachting was dat eigenwaarde, zelfregie en voldoende toekomstperspectief voor inwoners zouden toenemen wanneer ze deel konden nemen aan activiteiten op sociaal- en maatschappelijk vlak. Hierdoor wilden we ontmoetingen tussen mensen stimuleren om eenzaamheid tegen

te gaan. Het welzijnswerk van gemeente Oldambt, SWO, speelde hierbij een belangrijke rol. SWO voerde van 2017 tot 2020 activiteiten uit in dorpen en wijken op het gebied van ouderenwerk, jongerenwerk, eenzaamheidsbestrijding, mantelzorgondersteuning, bewegen en lotgenotencontact.

Ook de buurtsportcoaches van Huis voor de Sport hadden bij de sociale cohesie in dorpen en wijken een rol. Zij werken sinds 2019 gebiedsgericht, waardoor zij per gebied in contact staan met de gebiedsregisseur en kunnen inspelen op vragen op het gebied van sportieve omgeving en activiteiten. Ook ondersteunen zij de verenigingen per gebied. Waar mogelijk en relevant, is de lokale samenwerking tussen verenigingen gestimuleerd.

4. **Ouderen langer thuis.** In Oldambt is met behulp van een beweegcoach getracht om passend bij de vraag vanuit ouderen beweegaanbod te organiseren. Dit resulteerde in beweegaanbod vanuit het Ommelander Ziekenhuis Groningen in Scheemda waarin ouderen vanuit de zorg gestimuleerd werden om met laagdrempelig bewegen langer gezond te blijven. Stimulering van laagdrempelig preventief bewegen is vervolgens vanuit het sportakkoord gestart. Met verenigingen en leefstijlcoaches hebben we ons ingezet om ouderen en inwoners met gezondheid gerelateerde klachten laagdrempelig te laten bewegen.
5. **Gezonde fysieke omgeving.** Gezondheid in de leefomgeving heeft in de afgelopen beleidsperiode vaker aandacht gekregen. In Oldambt zijn op enkele plekken beweegtuinten aangelegd. Dit is veelal op verzoek van betrokken inwoners geweest en met behulp van dorpsverenigingen, de gebiedsregisseur en de gebiedsbuurtsportcoach vormgegeven. Ook in de plannen voor de binnenstad van Winschoten is veel informatie van inwoners opgehaald op het gebied van gezondheid en bewegen. Binnen de omgevingsvisie moet de rol van gezondheid nog concreter worden gemaakt.

Corona

Naast de inzet op de speerpunten hierboven zijn er ook ontwikkelingen geweest die bij het opstellen van de vorige nota niet waren voorzien. De coronapandemie had sinds begin 2020 invloed op het aanbod en de uitvoering van activiteiten. Met name in het eerste coronajaar is de voortgang van initiatieven vertraagd of gingen activiteiten helemaal niet door vanwege de coronamaatregelen. De gezondheid werd door corona (landelijk) verslechterd bij de mensen. Corona heeft pijnlijk duidelijk gemaakt dat er aandacht moet zijn voor een gezonde leefstijl en mentale gezondheid bij inwoners. Uit verschillende studies blijkt dat met name voor jongeren de coronacrisis een negatieve invloed heeft gehad op de fysieke en mentale gezondheid en ontwikkeling. Veel jongeren zijn minder gaan bewegen, ongezonder gaan eten en hadden vaker last van klachten als depressie, angsten en eenzaamheid. Corona heeft duidelijk gemaakt dat er meer blijvende aandacht nodig is voor preventie om gezondheidsproblemen te voorkomen en onze jeugd veerkrachtig te maken en houden".⁷

<https://www.rivm.nl/publicaties/gevolgen-coronapandemie-voor-de-gezondheid-en-welzijn-van-de-jeugd>

Bijlage 2: Wettelijke taken gemeente vanuit Wet Publieke Gezondheid (WPG)

Wettelijke taken

In de WPG zijn de taken van de individuele gemeenten rondom publieke gezondheid vastgelegd. Daarnaast zijn er taken of onderdelen van taken die de gemeente mag overlaten aan andere partijen dan de GGD (artikel 2, lid 2h en artikel 5, lid 2a tot en met 2d).

Algemene taken (artikel 2, WPG)

1. Bevorderen totstandkoming en continuïteit van en de samenhang binnen de publieke gezondheidszorg en de afstemming ervan met de curatieve gezondheidszorg en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen.
2. Ter uitvoering van de taak bij lid 1, zorgdragen voor:
 - a. Inzicht in de gezondheidssituatie van de bevolking.
 - b. Elke vier jaar voorafgaand aan de opstelling van de nota 'Gemeentelijke Gezondheidsbeleid' verzamelen en analyseren van gegevens over deze gezondheidssituatie.
 - c. Bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen.
 - d. Bijdragen aan opzet, uitvoering en afstemming van preventieprogramma's (inclusief programma's voor de gezondheidsbevordering).
 - e. Bevorderen medische milieukundige zorg.
 - f. Bevorderen technische hygiënezorg.
 - g. Bevorderen van psychosociale hulp bij rampen.
 - h. Geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders.

Jeugdgezondheidszorg (art. 5, WPG)

1. Uitvoering jeugdgezondheidszorg.
2. Ter uitvoering van de taak bij lid 1, zorgdragen voor:
 - a. Systematisch volgen en signaleren van ontwikkelingen in gezondheidstoestand van jeugdigen en van gezondheidsbevorderende en -bedreigende factoren.
 - b. Ramen behoeften aan zorg.
 - c. Vroegtijdige opsporing en preventie van specifieke stoornissen, met uitzondering van het perinatale onderzoek op phenylketonurie (PKU), congenitale hypothyroïdie (CHT) en adrenogenitaal syndroom (AGS) en het aanbieden van vaccinaties voorkomend uit het Rijksvaccinatieprogramma.
 - d. Geven van voorlichting, advies, instructie en begeleiding.
 - e. Formuleren van maatregelen ter beïnvloeding van gezondheidsbedreigingen.

Ouderengezondheidszorg (art. 5a, WPG)

1. Uitvoering ouderengezondheidszorg.
2. Ter uitvoering van de taak bij lid 1, zorgdragen voor:
 - Systematisch volgen en signaleren van ontwikkelingen in de gezondheidstoestand van ouderen en van gezondheid bevorderende en -bedreigende factoren.
 - Ramen behoeften aan zorg.
 - Vroegtijdige opsporing en preventie van specifieke stoornissen als co morbiditeit.
 - Geven voorlichting, advies, instructie en begeleiding.
 - Formuleren van maatregelen ter beïnvloeding van gezondheidsbedreigingen.

Infectieziektenbestrijding (art. 6, WPG)

1. Zorgdragen voor uitvoering algemene infectieziektebestrijding. Ter uitvoering hiervan in ieder geval zorgdragen voor:

- Nemen van algemene preventieve maatregelen op dit gebied.
- Bestrijden van tuberculose en seksueel overdraagbare aandoeningen, inclusief bron- en contactopsporing.
- Bron- en contactopsporing bij meldingen als bedoeld in de artikelen 21, 22, 25 en 26.
- GGD Groningen is ook verantwoordelijk voor de voorbereiding van deze 4 processen bij de Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure (GRIP)-opschaling (Veiligheidsregio). De afspraken over de verantwoordelijkheidsverdeling GHOR/GGD ten tijde van een GRIP-situatie (eventueel tegelijkertijd met opschaling bij GGD Groningen) zijn vastgelegd in het hoofdstuk 'Geneeskundige zorg van het Regionaal Crisisplan'.
- Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS): Het adviseren van de bevolking over risico's, inclusief gezondheidskundig advies over gevaarlijke stoffen, in het bijzonder bij rampen of dreiging van rampen.
- Arts Infectieziektebestrijding: Op basis van de Wet Publieke Gezondheid, artikel 17, moet een arts infectieziektebestrijding beschikbaar zijn voor het geven van advies over infectieziektebestrijding bij een ramp of grootschalige uitbraak. Een ramp of grootschalige uitbraak is een GRIP-situatie en kan ook de Veiligheidsregio overstijgen. De arts infectieziektebestrijding heeft in dit kader dus een bovenregionale functie.
- Samenwerkingsafspraken GGD 'en Drenthe, Friesland en Groningen. De drie noordelijke GGD 'en hebben een samenwerkingsovereenkomst, waarin onder meer staat dat in Noord-Nederland op passende wijze kan worden opgeschaald wanneer dit in een crisis noodzakelijk is. Er kan dan snel en adequaat worden teruggevallen op elkaars expertise en capaciteit.

O g e m e e n t e
O l d a m b t